

Obrazovanje za život

„Pravilno voljeti djecu zahtijeva pomagati im u ovladavanju sobom, čineći ih slobodnim i odgovornim osobama.“

11.05.2015.

Pomaganje mladima oblikovati vlastiti karakter uzbudljiv je pothvat, zadatak kojeg je Bog povjerio prije svega roditeljima. On zahtijeva i finoću i snagu, strpljenje i radost, te ne manjka u izazovima koji potiču uključene da potraže Božju pomoć, da ga upitaju za svjetlo.

Obrazovanje je djelo umjetnika koji želi vidjeti svako dijete kako razvija svoje sposobnosti do najveće moguće mjere. Ono znači pomagati djeci otkriti važnost brige prema drugima učeći ih stvaranju i izgradnji odnosa koji su uistinu ljudski, prevladavajući strah od predanja sebe. U konačnici, ono znači pripremiti svako dijete da u potpunosti odgovori na Božji plan za njegov ili njezin život.

Iako će okruženje uvijek stvarati probleme i stvari koje ne volimo, sv. Josemaría je poticao roditelje da budu optimistični i mladi srcem. Tako će „lakše reagirati blagonaklono prema plemenitim nastojanjima, pa čak i ekstravagantnim maštanjima, svojih mališana. Život se mijenja i možda postoji mnogo novih stvari koje nam se ne sviđaju. Objektivno govoreći, možda nisu bolje od onih koje su već prošle, ali nisu loše. Radi se jednostavno o drugim načinima življenja i ničem više. U više navrata

sukobi se mogu pojaviti zato jer se previše važnosti pridaje sitnim razlikama koje se mogu nadvladati s malo zdravog razuma i smisla za humor.“[1]

Naša početna točka je shvaćanje da uvijek možemo biti bolji u teškom zadatku obrazovanja djece. Ne postoji savršeni sustav obrazovanja, a trebamo također učiti i iz vlastitih pogrešaka. Isplati se poboljšavati vlastitu formaciju s izrazito jasnom svrhom: obrazujemo za život.

Sloboda i autoritet

Ponekad roditelji brkaju sreću s blagostanjem nastojeći osigurati da im djeca imaju sve što poželeva, da provode što je moguće ugodnije vrijeme te da nikada ne trpe neuspjehe. Čineći tako zaboravljaju da najvažnija stvar nije jednostavno *mного voljeti svoju djecu* (što je često slučaj) već *voljeti ih pravilno*.

S objektivne točke gledišta, nije dobro za djecu kada im se sve unaprijed uradi, bez potrebe za njihovim naporom. Borba, i trud koji ona podrazumijeva, apsolutno su nužni za rast, sazrijevanje, preuzimanje kontrole nad vlastitim životom i njegovo slobodno usmjeravanje, te izbjegavanje predavanja vanjskim utjecajima bez razmišljanja.

Katekizam Katoličke Crkve naučava da je propust u prepoznavanju čovjekovog stvarnog stanja, njegove ranjene naravi, uzrokovao javljanje ozbiljnih pogriješaka u obrazovanju. **[2]** Za oblikovanje slobodne osobe apsolutno je nužno uzeti u obzir istočni grijeh i njegove posljedice: osobna slabost, sklonost ka zlu i posljedična potreba za borbom, za nadvladavanjem sebe.

Dijete ili mlada osoba koja se olako predaje prirodnim sklonostima

poskliznut će se na padini koja vodi u ograničenje slobode. Ako mladi ljudi, pomoću zahtjeva prilagođenih dobi koji ih potiču na borbu, propuste boriti se protiv ove sklonosti, imat će ozbiljne poteškoće u činjenju ičega vrijednog u svom životu. „Pravilno voljeti djecu“ zahtijeva pomagati im u ovladavanju sobom, čineći ih slobodnim i odgovornim osobama. Ovo je nemoguće postići bez postavljanja granica i utvrđivanja pravila koje će i djeca i roditelji ispunjavati.

Obrazovanje djece zahtijeva poticanje razvoja krjeposti: požrtvornosti, marljivosti, odanosti, iskrenosti, čistoće, itd. čineći to na privlačan način, ali bez smanjenja zahtjeva. Roditelji trebaju učiti svoju djecu da stvari rade što je bolje moguće te da se ne uzrujavaju kada im nešto ne pođe za rukom već da iskoriste stečeno iskustvo. Trebaju poticati djecu da teže plemenitim

ciljevima ne čineći stvari
prelaganima za njih. Iznad svega,
trebaju gajiti duh borbe i
zahtjevnosti, ne kao svrhu sebi samoj
već kao sredstvo za učenje kako se
pravilno ponašati kada njihovi
roditelji nisu prisutni.

Dok je dijete mlado teško mu je
shvatiti smisao mnoštva obveza.
Kako bi se nadoknadio manjak
iskustva, djeca trebaju čvrstu
potporu osoba koje ih, nakon što su
pridobili njihovo povjerenje, mogu
savjetovati s autoritetom. Dijete
treba potporu autoriteta kojeg nalazi
u roditeljima i učiteljima, koji pak
trebaju shvatiti da je dio njihove
uloge učiti djecu kako se ponašati sa
slobodom i odgovornošću.

Kao što je sv. Josemaría rekao,
„nakon davanja svojih savjeta i
prijedloga, roditelji koji iskreno vole
svoju djecu i traže njihovo istinsko
dobro trebaju se obzirno pomaknuti

u pozadinu kako se ništa ne bi ispriječilo na putu velikom daru slobode koji čovjeka čini sposobnim ljubiti Boga i služiti mu.“[3]

Roditeljski autoritet nad djecom nije rezultat krutog ili autoritativnog stava. Radije, temelji se na dobrom primjeru roditelja: na ljubavi između muža i žene, na jedinstvu kriterija koje djeca opažaju u njima, na njihovoj velikodušnosti, na vremenu koje s djecom provode, na privrženosti – zahtjevnoj privrženosti – koju djeci iskazuju, na tonu kršćanskog života u domu. I također na otvorenosti i povjerenju s kojima se prema djeci odnose.

Ovaj autoritet treba vršiti s jakošću, određujući što je razumno tražiti u određenoj dobi i situaciji. Također ga treba vršiti s ljubavlju povezanom s čvrstinom, izdižući se iznad pogrešne privrženosti koja pod svaku cijenu traži kako izbjeći bilo kakve

neugodnosti za djecu, a koja može na kraju dovesti do sklonosti k pasivnošću i hirovitošću.

„Postoji velika ljubav prema ugodnosti, a ponekad i velika neodgovornost, skrivena iza stava onih na položaju autoriteta koji bježe od neugodnosti ispravljanja, koristeći izlike da time žele izbjeći patnju drugih.“**[4]** Roditelji trebaju voditi svoju djecu, usklađujući autoritet i razumijevanje. Dopuštanje hirovima svoje djece da prevladaju u domu najčešće označava kretanje linijom manjeg otpora kroz izbjegavanje neugodnih situacija.

Dobro je djeci sa strpljenjem ukazati na njihovo loše ponašanje. To je način za izgrađivanje njihove savjesti, ne propuštajući prilike za naučiti ih razlikovati između onoga što je dobro i onoga što je loše, između onoga što bi trebali činiti i onoga što bi trebali izbjegavati.

Dajući im razloge prilagođene njihovoj dobi, djeca će razumjeti što je, i zašto, ugodno Bogu.

Dostizanje zrelosti zahtijeva izlazak iz samog sebe, a on uključuje žrtvu. Na početku je dijete usredotočeno na *svoj vlastiti svijet*; djeca sazrijevaju kada počinju shvaćati da nisu središte svemira, kada se počinju otvarati svijetu i drugima oko sebe. Ovo shvaćanje vodi činjenju žrtvi za vlastitu braću i sestre, služenju drugima, izvršavanju dužnosti kod kuće, u školi i prema Bogu. Ono također uključuje učenje kako slušati svoje roditelje i nastojanju ne ih razočarati. Ono je putovanje koje nitko ne može poduzeti sam. Roditelji imaju zadaću izvlačenja najboljeg iz svoje djece, čak i kada im to može uzrokovati povremene neugodnosti.

Privrženošću, maštovitošću i jakošću, roditelji trebaju pomoći svojoj djeci steći čvrstu i uravnoteženu osobnost.

S vremenom, djeca će dublje shvatiti razloge za mnoga ponašanja, ograničenja i upute svojih roditelja koji su im se možda činile ponešto proizvoljnima. Također će biti i vrlo zahvalni za snažne riječi i trenutke strogosti koji su im prouzrokovali patnju, a koji nisu bili posljedica bijesa već ljubavi. Uz to, pomoći će naučiti ih na koji način ona sama trebaju odgajati slijedeću generaciju.

Obrazovanje za život

Obrazovati djecu podrazumijeva pripremiti ih za život, život koji će uvijek uključivati poteškoće. Za postizanje bilo kojeg cilja u profesionalnoj, ljudskoj ili duhovnoj sferi potreban je trud. Zašto su onda roditelji toliko uplašeni da će im se djeca osjećati „frustrirano“ kada se nađu u nedostatku pojedinih materijalnih sredstava?

Djeca moraju naučiti koliko košta zarađivati za život te kako se slagati s inteligentnijima od sebe ili onima koji imaju veći društveni prestiž. Moraju naučiti kako se suočiti s nestašicama i ograničenjima, bilo materijalnim ili ljudskim, poduzimati rizike i nositi se s neuspjesima bez podlijevanja osobnim krizama.

Želja za učiniti njihov put što je moguće lakšim, za zaštititi ih i od najmanje prepreke, umjesto da im čini dobro djecu čini slabom i nesposobnom suočiti se s poteškoćama na koje će naići na sveučilištu, na poslu i u odnosima s drugima. Osoba se uči prevladavati prepreke samo suočavajući se s njima.

Nema potrebe da djeca imaju apsolutno sve, a pogotovo ne odmah što bi značilo popuštati pred njihovim hirovima. Upravo suprotno. Djeca moraju naučiti si uskraćivati, i

čekati. Nije li istina da u životu postoji mnogo stvari koje *mogu* čekati i mnogo drugih koje *moraju* čekati? Kao što je Benedikt XVI. naglasio, „ne bi smjeli biti ovisni o materijalnim stvarima; trebali bi naučiti živjeti s odmakom od materijalnih dobara, s jednostavnošću, štedljivošću i uzdržljivošću.“[5]

Pretjerano zaštitničkim pristupom, štiteći djecu od svake poteškoće, roditelji će ih učiniti nesposobnima za suočavanje sa sadašnjim svijetom. Takav pretjerano zaštitnički stav radikalno je suprotan istinskom obrazovanju.

Riječ „obrazovati“ (eng. *educate*) dolazi iz dvije latinske riječi: *e-ducere* i *e-ducare*. Prva etimologija povezana je s pružanjem vrijednosti koje vode do punog razvoja osobe. Druga se odnosi na čin izvlačenja iz osobe onog najboljeg što može dati, kao što

umjetnik „izvlači“ predivan kip iz bloka mramora. U oba značenja, sloboda osobe koju se obrazuje ima odlučujuću ulogu.

Umjesto da budu pretjerano zaštitnički nastrojeni, roditeljima bi bilo mudrije tražiti prilike za svoju djecu u kojima ona mogu donositi odluke i suočavati se s posljedicama, istovremeno im pomažući riješiti njihove vlastite problemčiće.

Općenito govoreći, roditelji trebaju gajiti situacije koje potiču osobnu autonomiju, visoki prioritet u svakom obrazovnom naporu.

Istovremeno, potrebno je osigurati da ova sloboda bude usklađena s djetetovom sposobnošću njenog vršenja. Ne bi imalo smisla malenoj djeci davati mnogo novca ili dobara ako su nespremna mudro ih koristiti, niti ih ostavljati same pred televizorom ili tijekom pretraživanja interneta, niti biti nesvjestan vrste video igara koje igraju.

Obrazovanje u odgovornosti druga je strana obrazovanja u slobodi.

Gorljivost u pronalaženju opravdanja za sve što djeca čine otežava im osjećati bilo kakvu odgovornost za vlastite pogriješke. Lišava ih bilo kakve stvarne procjene njihovih postupaka što za posljedicu ima propuštanje nužnog izvora za upoznavanje samoga sebe i stjecanje iskustva.

Primjerice, ako bi, umjesto da pomognu svojoj djeci nadvladati loš rezultat u školi, roditelji okrivili učitelje, djeci bi pružili nezadovoljavajući način za suočavati se sa životom. Ona bi se osjećala odgovornima samo za dobre stvari koje se dogode i prebacivala bi krivnju za pogriješke ili neuspjehe na vanjske čimbenike. Ovim se potiče stav neprestanog prigovarivanja, okrivljavanja sustava ili kolega na poslu koji vodi osjećaju

samosažaljenja i traženja naknada, što osobu čini nezrelom.

Uvijek obrazovati

Svi ovi problemi nisu ograničeni na mladenaštvo ili na zahtjevnije faze u životu djeteta. Roditelji, na ovaj ili onaj način, uvijek obrazuju svoju djecu. Njihovi postupci nikada nisu neutralni ili nevažni, čak ni kada su djeca stara samo nekoliko mjeseci. Zapravo, nije neobično naći „malenog tiranina“ kod kuće kada je dijete 4 do 6 godina staro koji kroz svoje hireve nameće vlastiti zakon, gušeći roditeljima sposobnost da obrazuju.

Ne samo da roditelji *uvijek obrazuju*, oni moraju *obrazovati za cijeli život*. Obrazovanje nije previše korisno ako je ograničeno na rješavanje određenih trenutnih situacija, zaboravljajući na buduće posljedice. Osoba treba težiti pomoći djeci steći

osobnu autonomiju i vlast nad sobom koja im je potrebna. Inače će biti izloženi svim vrstama porobljavanja. Neki među njima su očitiji poput onih povezanih s konzumerizmom, seksom ili drogama; drugi su perfidniji ali ne manje opasni, poput onih koji proizlaze iz najnovije popularne ideologije.

Dodatna točka koja treba biti jasna jest da djeca neće zauvijek biti kod kuće. Čak i tijekom djetinjstva, većinu vremena kojeg provedu živeći kod kuće provedu izvan vidokruga svojih roditelja. Stoga je vrijeme provedeno s njima izrazito vrijedno. Mnogi ljudi danas imaju poteškoća s pronalaskom vremena za svoju djecu, što je jedan od uzroka gore opisanih situacija.

Kada roditelji rijetko viđaju svoju djecu teško im je od njih išta zahtijevati jer ne znaju čime se bave,

a i ni njih same ne poznaju toliko dobro. Isto tako, može biti teško „zakomplicirati“ one kratke trenutke obiteljskog života ozbiljnim zahtjevima. Ništa ne može zamijeniti vrijeme provedeno kod kuće.

Povjerenje

Autoritet roditelja u velikoj mjeri ovisi o tome da im djeca vide kako je njihova privrženost prema njima stvarna. Djeca se osjećaju uistinu voljenom kada njihovi roditelji pokazuju interes za njihove brige i kada vide da oni čine sve što je moguće za provoditi vrijeme s njima. Roditelji mogu pronaći pravo rješenje za probleme svoje djece i vršiti svoj autoritet kada znaju njihove brige, poteškoće kroz koje prolaze u svojim učenjima ili sa svojim prijateljima, okruženje u kojem se kreću, način na koji koriste svoje vrijeme, ono što ih čini

sretnima ili tužnima, jesu li doživjeli pobjedu ili poraz.

Djeca, adolescenti i mladi ljudi trebaju moći razgovarati sa svojim roditeljima bez straha. Koliko mnogo mi roditelji doprinosimo izgradnji svoje djece kada im olakšamo komunikaciju i razgovor s nama!

Kao što je sv. Josemaría rekao, „Roditeljima uvijek savjetujem da budu prijatelji sa svojom djecom. Roditeljski autoritet kojeg odgoj djece zahtijeva može biti savršeno usklađen s prijateljstvom, koje na neki način znači stavljanje sebe na istu razinu s vlastitom djecom.

„Djeca – čak i ona koja se čine tvrdoglavima i ne reaguju – uvijek žele ovu bliskost, ovo bratstvo, sa svojim roditeljima. Pitanje je povjerenja. Roditelji trebaju odgajati svoju djecu u okruženju prijateljstva, nikada ne odajući dojam da im ne vjeruju. Trebaju im dati slobodu i

naučiti ih kako je koristiti sa osobnom odgovornošću.

„Bolje je da si roditelji dopuste s vremena na vrijeme 'biti prevareni' zato jer će povjerenje koje su ukazali svojoj djeci potaknuti ih da se zasrame što su ga zloupotrijebili – ona će se ispraviti. S druge strane, ako nemaju slobodu, ako vide da im nitko ne vjeruje, uvijek će biti sklona varanju svojih roditelja.“[6]

Trebamo uvijek gajiti ovo okruženje povjerenja, vjerujući u ono što nam djeca kažu bez podizanja sumnji, nikada ne dopuštajući stvaranje toliko velikog razmaka kojeg postane teško premostiti.

Profesionalni obrazovatelji u školama i sveučilištima koja naša djeca pohađaju mogu biti velika pomoć u našim nastojanjima; tamo ponuđene poduke i mentorstvo mogu pružiti djeci vrijednu osobnu izgradnju. Ali ovaj savjetovališni rad

ne može nikada zamijeniti glavnu ulogu roditelja. Roditelji trebaju posvetiti vrijeme svojoj zadaći, biti svjesni situacije svoje djece, tražiti najbolji trenutak za pomoći im, pokazivati da ih prihvaćaju, poticati povjerenje, itd.

Naša obitelj treba biti naše glavno ulaganje. Ono zahtijeva pronalazak vremena kada se čini da ga nema i korištenja ga u potpunosti. Zahtijeva i mnogo samoodricanja te nerijetko velike žrtve koje čak mogu utjecati na financijsku situaciju.

Profesionalan ugled, kada je ispravno shvaćen, gleda se kao dio nečeg mnogo većeg: ljudskog i kršćanskog ugleda, gdje dobro obitelji ima prednost pred uspjehom na poslu. Dileme, ponekad očite, koje se mogu pojaviti u ovom području moraju biti riješene s pomoću vjere i molitve, tražeći Božju volju.

Veoma je važno za roditelje da njeguju krjepost nade. Dobro odgajanje djece uzrok je mnogih zadovoljstava, ali također i briga i razočaranja. Osoba treba odbijati prepustiti se osjećaju neuspjeha, bez obzira što se dogodilo. Radije, s optimizmom, vjerom i nadom možemo uvijek početi iznova. Nijedan trud nije uzalud potrošen, čak ni kada se čini da rezultati kasne ili ih se uopće ni ne vidi.

Biti otac ili majka zadatak je koji nikada ne prestaje. Djeca uvijek trebaju molitvu i privrženost svojih roditelja, čak i kada žive samostalno. Naša Gospa nije napustila Isusa na Kalvariji. Njezin primjer sebedarja i žrtve do samog kraja pruža svjetlo za nadahnjujući zadatak kojeg Bog povjerava majkama i očevima. Obrazovanje za život zadatak je ljubavi.

A. Villar

Fusnote:

[1] Sv. Josemaria, *Razgovori*, 100.

[2] Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, 407.

[3] Sv. Josemaria, *Razgovori*, 104.

[4] Sv. Josemaria, *Kovačnica*, 577.

[5] Benedikt XVI., Opća audijencija, 27. svibnja 2009.

[6] Sv. Josemaria, *Razgovori*, 100.

.....